

Nepříznivý vývoj v oblasti kvalifikovaných technických profesí - základní teze a návrhy opatření

1. Příčiny současné situace

Ve struktuře technických profesí dochází k velmi nepříznivému vývoji, který limituje další rozvoj v této oblasti, tak významné pro naši ekonomiku.

Lze předpokládat, že bez zásadních opatření se bude situace dále zhoršovat.

Nejdůležitější příčiny tohoto stavu:

1. **Všeobecný pokles zájmu o technické obory.** Tento celoevropský problém byl u nás ještě akcentován významným útlumem a masovým propouštěním v těchto profesích na počátku 90. let.
2. **Nepříznivý demografický vývoj,** který vede k významnému snížení žáků přicházejících do středního školství. Podle dosavadních zkušeností se tento pokles nejsilněji projevuje ve středním odborném a specificky učňovském školství.
3. Tento nepříznivý trend je ještě prohlubován **odchodem z trhu práce těch ročníků, kde bylo silné zastoupení kvalifikovaných technických profesí.**
4. **Chybějící koncepční a systémová podpora státu** rozvoji technického odborného školství. V nedaleké minulosti byl spíše snižován význam a prestiž odborného vzdělávání.
5. Významný pokles počtu žáků v odborných školách postavil tyto školy před **ekonomické problémy, které se negativně projeví v jejich materiálním i personálním potenciálu.**
6. **Nezájem větší části podnikatelské sféry o podporu odborného školství** v první polovině 90. let vedl k zpřetrhání důležitých vztahů mezi podniky a školami. Tentýž důsledek mělo oddělení učilišť od podniků bez systémového zajištění adekvátních a potřebných vazeb v materiální, metodické i finanční oblasti.
7. Ztráta soustavných kontaktů s podniky vedla v řadě případů k **zastarání vybavení škol a snížení aktuality a inovačního potenciálu vzdělávacích programů.** Tento trend se projevil nepříznivě v kontaktech učitelů odborných předmětů se současnými technologiemi a inovacemi.
8. **Málo rozvinutý systém dalšího vzdělávání a teprve počáteční fáze systému uznávání neformálního učení** a dílčích kvalifikací zatím limitují možnost pružné reakce mimo oblast prvotního vzdělávání.
9. Stále **vyšoký počet absolventů technických oborů,** kteří do 3 let po absolvování **opouští svoji profesi,** svědčí o tom, že se významné části podnikatelského sektoru dosud **nepodařilo přesvědčit veřejnost o perspektivním a dobře hodnoceném uplatnění** v těchto profesích.
10. Zcela byl **opuštěn institut plánování a prognózování struktury vzdělávacího systému.** Zejména odborné školství bylo postaveno do role: vše vyřeší trh, nabídka a poptávka po studiu. Podobně tomu bylo i v oblasti prognóz struktury trhu práce bez potřebného definování očekávané „objednávky“ ze strany zaměstnavatelů.

2. Jsme přesvědčeni, že tato alarmující situace vyžaduje úzkou součinnost veřejné i podnikatelské sféry a zásadní systémová opatření.

V následující části uvádíme přehled návrhů a tezí, které považujeme za důležité a které vyplynuly z mnoha jednání na různých úrovních profesních organizací zaměstnavatelů i škol.

3. Systémová opatření na úrovni centra

1. **Zřízení či obnovení (RRLZ) činnosti nadrezortního orgánu** pro tuto problematiku, ve kterém by byli odpovídajícím způsobem zastoupeni sociální partneři.
2. Vytvořit **účinný systém komunikace mezi centrem** (vláda, ministerstva, ...) **a zřizovateli škol** tak, aby došlo k plánovitému rozvoji a podpoře odborného vzdělávání při tvorbě a rozvoje sítí škol v krajích.
3. **Vypracování komplexního systému podpory odborného vzdělávání** spojeného s významně vyšší angažovaností zaměstnavatelů. Pro zaměstnavatele angažující se v oblasti vzdělávání vytvořit systém pobídek a kompenzací.
4. **Zřídit „fond odborného vzdělávání“**, do kterého by přispívali zaměstnavatelé účelově stanovenou částí svých daní a odvodů. Rozpracovat podmínky **a principy vícezdrojového financování** odborného školství.
5. Právně a metodicky zajistit, aby **co největší podíl prostředků ve fondu odborného vzdělávání** byl bezprostředně **použit pro provoz a rozvoj odborných škol.**
6. Realizovat aktuální a dostatečně dimenzovaný **informační systém** o uplatnění absolventů i o možnostech získání odpovídající kvalifikace, odrážející také regionální specifika.
7. Metodicky rozpracovat a finančně zajistit **systém kariérového poradenství** pro žáky základních škol a středních škol.
8. Významně **posílit prvky polytechnické výchovy** na základních školách.
9. Metodicky rozpracovat a finančně zajistit **systém periodických stáží učitelů** odborných předmětů v podnicích a

systém dalšího vzdělávání těchto učitelů v úzké součinnosti s podniky.

10. Rozvíjet **systém dalšího vzdělávání**, rekvalifikací a uznávání dílčích kvalifikací.
 11. **Upravit legislativu** tak, aby umožnila **širší zapojení podniků** do odborného výcviku, včetně odpovídající úpravy pracovní doby nezletilých žáků.
 12. **Pro všechny absolventy učňovských oborů** bez výjimky zajistit **možnost získání maturity v nástavbovém studiu**.
 13. **Pro absolventy studijních oborů středních odborných škol** maximálně zefektivnit a **zkrátit cestu v získání výučního listu**.
4. **Na úrovni zaměstnavatelů**
1. Zaměřit se na **propagaci a nábor žáků do aktuálních oborů** technického vzdělávání, **usilovat o zvýšení prestiže těchto oborů** v oblasti pracovních podmínek a odměňování.
 2. Vytvářet **podmínky pro zajištění exkurzí, stáží a praxí** žáků v reálném prostředí podniků.
 3. Poskytovat **relevantní informace o personálních potřebách** a jejich předpokládaném vývoji.
 4. Vytvářet **partnerské vztahy se školami** s cílem podílet se na dalším vzdělávání a stážích učitelů.
 5. **Spolupracovat při přípravě školních vzdělávacích programů** a studijních materiálů zaměřených na odborné vzdělávání a výcvik, **umožnit svým zaměstnancům podílet se na výuce** v příslušném druhu vzdělávání a výcviku.
 6. Zajistit **účast svých odborníků při závěrečných a maturitních zkouškách**.
 7. **Podporovat partnerské školy v oblasti vybavení** a materiálního zajištění teoretické i praktické výuky.
 8. Podporovat **rozvoj a ovlivňovat tematické zaměření dalšího vzdělávání** ve školách. Využívat nabídky dalšího vzdělávání pro své zaměstnance.
5. **Na úrovni škol**
1. Vytvářet partnerské vztahy se zaměstnavateli, získávat **zástupce zaměstnavatelů do školských rad a metodických orgánů školy**.
 2. Při přípravě vzdělávacích programů úzce spolupracovat se zaměstnavateli, **promítnout do školních vzdělávacích programů aktuální potřeby** zaměstnavatelů.
 3. Podporovat **rozvoj polytechnické výchovy na základních školách**. Vytvářet za tímto účelem **partnerství ZŠ, SŠ a podniku**.
 4. Kromě výchovného poradenství intenzivně **rozvíjet kariérové poradenství** za účasti partnerů.
 5. V učňovských oborech s maturitní zkouškou v závislosti na odpovídajících opatřeních v učebních dokumentech **posílit odborný výcvik** tak, aby jejich absolventi získávali **současné výuční list**.
 6. Realizovat programy, které umožní **absolventům studijních oborů** středních odborných škol získat **efektivně výuční list**.
 7. Pro absolventy SOŠ a SOU vytvářet optimální podmínky pro **pokračování ve studiu na technických oborech vysokých škol**.
 8. Spolupracovat se zaměstnavateli v úsilí o **snížení počtu absolventů, kteří nepracují v profesích** vystudovaného technického oboru.
 9. Zvýšit **prostupnost oborů** odborného vzdělávání a omezit selektivnost, která neumožňuje využít získané kompetence v případě neúplného vzdělání. **Plně využívat možností uznávání výsledků předchozího vzdělávání** i změny oboru vzdělávání v průběhu studia.
 10. **Vytvářet nové školní vzdělávací programy tak, aby umožňovaly pružnou reakci** na potřeby trhu práce, aby vytvářely základní portfolio odborných dovedností příslušné profese s možností specializací ve všech ročnících. Školním vzdělávacím programem **podporovat i osobnostní kompetence absolventů**.
 11. **V dalším vzdělávání učitelů** odborných předmětů **úzce spolupracovat s podniky**.
 12. Rozvíjet na odborných školách **systém dalšího vzdělávání a rekvalifikací podle požadavků zaměstnavatelů** a nabízet tyto programy zaměstnancům podniků.
 13. Podílet se na přípravě a **uznávání dílčích kvalifikací** získaných neformálním učením a praxí.

28. května 2008

Ing. Pavel Dušek v. r.
prezident UZS ČR

Ing. Jaroslav Ponec v. r.
předseda Unie školských asociací ČR